

EVANGELIKUS ŐRÁLLÓ

EGYHÁZI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

Megjelenik hetenkint egy iven.
Kéziratokat, előfizetési díjakat, hirdetések szövegét és díját a szerkesztő-kiadó címére kell küldeni.

FELELŐS SZERKESZTŐ-KIADÓ:
GEDULY HENRIK evang. lelkész,
NYIREGYHÁZA.

A lap ára: Egész évre 12 K
Félévre 6 K
Negyedévre 3 K
Egyes szám ára 40 fillér.
* Hirdetés ára oldalanként 40 korona. *

TARTALOM-JEGYZÉK. **Vezércikk:** Mailáth püspök és a Borromeus-enciklika. Irta: *Kiss Béla*. — Kritikus helyzet. Irta: *id. Luczkó János* margonyai ev. lelkész. — Az adóalapi-bizottság figyelmébe! — **Tárca.** Hogyan munkál közre az egyház hathatósan a társadalom bajainak orvoslásánál. Irta: *Kiss Sándor*, nagybatátfalui ev. lelkész. (Folyt.) — **Belélet.** — **Irodalom.** — **Pályázatok.** — **Hirdetések.**

Mailáth püspök és a Borromeus-enciklika.

Irta: *Kiss Béla*.

A római katolikusok egy hatalmas táborra gyűlt össze Kolozsvárra november 17-én, hogy az akkor megtartott status-gyűlésen viszhangot adjanak a protestánsok részéről a pápa által kiadott Borromei-enciklikára elhangzott hivatalos nyilatkozatokra.

Hogy erre a jórésztben merész cselekedetre a pápa legkészségesebb szolgálatában híven fáradozó, a protestánsok részéről is türelmetlenségéről jól ismert s könyörületlensége miatt egyik nagyhirű költőnk által is megénekelt püspök: gróf Mailáth Gusztáv vállalkozott — azon nincs mit csodálkoznunk. Sőt egész természetesnek találjuk azt, ismételten csak az »erdélyi« püspök egykor nagy port fel vert személyére ismerünk abban a Mailáth Gusztávban, ki e kolozsvári gyűlésen szembe mert szállani egy egész művelt világ felháborodásával, hogy mint első az elsők között védelmébe vegye e minden igazság érzetét nélkülöző, vérig sértő enciklikát, hogy ezáltal a „Szentatya” kegyeire magát ismételten érdemessé tegye.

Nem tudjuk hirtelen megmondani, hogy minket protestánsokat mi lepett meg inkább: a püspöknek ez a nagy bátorsága-e, melylyel e szerepére vállalkozott, vagy megnyitó beszédének az a bámulatos mesteri formája-e, mely csillogó, békeszerető és concilians lát-szatában ép oly sértő, visszavágó, vádoló és becsmérő? Álljon itt a püspök beszédének idevágó része úgy, a mint az elmondotta:

Dicső védőszentem, borromei Károly Milánó püspöke szentté avatásának négyszázéves fordulóját ünnepeltük ez évben. Szentséges atyánk, X. Piusz pápa a földkerekségének összes püspökeihez körlevelet in-

tézett ez alkalommal, melyben San Carolo reformatori munkásságát minden oldalról megvilágítva buzdít minket, püspököket, dicső erényeinek követésére. Nem lett volna teljes a kép, a melyet munkásságáról adni kívánt, ha nem állítja be őt a XVI. század hitújító mozgalmainak keretébe.

A főlháborodás, melyet az enciklikának történeti vonatkozásai protestáns testvéreinkben keltettek. nézetem szerint, onnan ered, hogy a levelet figyelemmel kevesen olvasták, s a kik olvasták, annak célzatát alaposan félreértették. Jobban ismerem szentséges atyánk lelkületét, semhogy föltudnám tétélezni róla azt a szándékot, hogy akár történeti reminiscenciákkal, akár erős kifejezésekkel a mostani élő protestánsokat sérteni akarta: mert a nélkül, hogy bárkit is megnevezne, szembe állítja Szent Károlynak sokoldalú önfeláldozó szeretetteljes lekipásztori munkásságát a korabeli hitújítók egynémelyikének szenvedelmes, gyűlölködő, fölforgató föllépésével s mivel napjainkban is vannak sokan, mint voltak a XVI. században is szerzetesek, papok, az akkori modernisták, a kiknek az anyaszentegyház nem halad elég gyorsan az ügynevezett korszellem követelményével, a régi intézményeket lesajnáló, az egyházi felsőbbbség intézkedéseit folytonosan kritizáló modernistáknak szeszélyes szereplésével szemben borromei Károly példáját ajánlja követésre: a ki az egyház elvilágiasodott papjaiba egyházas szellemet, külsőségekké fajult szertartásaiba lelket, az ige hirdetésébe evangéliumi tartalmat, a lekipásztorkodásba önfeláldozásig menő szeretetet tudott belevinni.

Nem az ellentétek fölidézésére, hanem félreértett szentséges atyánk iránt való kegyeletből, tehát — nehogy valaha közülünk valaki azt gondolja, hogy valami elítélendő s helytelen dolgot írt, a melyet közölni szegyenlünk: elhatároztam, hogy az enciklikának hiteles magyar szövegét megküldöm majd úgy a stá tusgyűlés tagjainak, mint protestáns testvéreinknek. (Tetszés). Ha a levéinek valamely kitétele nem állaná ki a történeti elfogulatlan magyar kritikát, vagy valamely kifejezés nem ütne meg az irodalom, vagy esztétika mértékét, ám bírálják és cáfolják meg: ezekre nem terjed ki a pápai csalakozhatatlanság karizmája. De ne vitassa el senki az anyaszentegyház fejtől a jogot, melyet a XX. században mindenki követel, hogy véleményét szabadon nyilváníthassa és ne vonja kétségbe senki a szándék tisztaságát és az igazság után való vágyat, mely őt levélenek írásában vezette.”

Ime a püspök válasza a protestánsok eddig felhangzott tiltakozására. Nemde az első átolvasásra úgy hangzik e beszéd, mintha a *legártatlanabb* magyarázatokkal igyekeznek az enciklika vakmerő támadásait gyengíteni s mint a mely a legszebb türelmi hangon szólna az „előzékenységgel“ is kitüntetett protestáns „testvérekhez“, mely hang még a „sajtót“ is tévedésbe ejtette különösen akkor, mikor a püspök az enciklika tartalma helyett a pápa „nemes szívét állította előtérbe. Holott a Mailáth püspök beszéde sokkal sértőbb és támadóbb jellegű, mint maga az enciklika! Nézzük csak meg a beszéd valódi tartalmát közelebbről.

A főpap elismeri, hogy Borromeust a pápa a XVI-ik század *hitújító mozgalmainak* keretébe állította be, abba a mozgalomba, melynek élén, mint igen jól tudjuk, a leg-hiresebb reformátoraink állottak, kiknek el-évülhetetlen érdemei előtt négy századnak cultur nemzedéke tette le a történelem helyeslése mellett a tiszteletnek és elismerésnek koszorúját. Ezekről a reformátorokról állította a pápa hirhedt enciklikájában azokat a szennyes kitételeket, melyeket ismételtén e helyen megrögzíteni nem engedi meg sem igazság-érzetünk, sem őseink iránt tartozó tiszteletünk. S a mikor a művelt Európán végig zúgott a felháborodás moraja a történeti igazság meghamisításának szándéka miatt, a mikor már a „visszaszívások“ miatt e szándék sikeresen elfojtatott, mikor elült már a merényletnek még sötét emléke is, akkor a magyar nagy hősök egyike: a pápa tekintélyén esett csorbát kiköszörülendő újra felbolygatja az enciklika tartalmát s megismétli a pápa által mondottakat, hogy a szentatya felelősségéből maga is részt vegyen s ha kell a tűzvonal harci támadását ő is felfogja. Megismétli pedig a pápa által mondottakat, mikor a reformátorokat a XVI-ik század olyan modernistáinak bélyegzi, a kik „szeszélyes szerepléseikkel“ nem tettek egyebet, csak az egyházi felsőbbtség intézkedéseit folytonosan kritizálták, a régi intézményeket lesajnálták és megismételte akkor, mikor ezt állította többek között: „nehogy valaki közülünk azt gondolja, hogy valami *elitélendő* s *helytelen* dolgot írt a szentatya stb., mely állításával ismét igaznak declarálja azt, a mi a jogos felháborodásnak országszerte alap okául szolgált. S a midőn súlyos vádját újra bedobta a közvélemény forogtagába, a protestánsok eddigi tiltakozásaira nyugodt előkelőséggel csak ennyit felel: „tévedtek.“ Té-

vedés volt tehát annak *ellenkezőjét* hinni, a mit a pápa mondott. Tévedett az egész cultur világ, tévedett Németország, tévedtek a magyar protestánsok, mikor az igazság érdekében tiltakoztak — csak egy nem tévedett: a pápa. Nem azoknak — hanem ennek volt igaza! Igaza volt pedig — a főpap szerint a pápának azért, mert az enciklika megírásában nemes lelkülete vezette. Ezért a nemes lelkületért a protestánsoknak nincs okuk haragudni. S valjon mi volt a pápa nemes lelkületének célzata? Ezt feleli rá a főpap fordulatában zseniális beszédének idevonatkozó részében: »sokkal jobban ismerem szentséges atyánk lelkületét, semhogy feltudnám tétélezni róla azt a szándékot, hogy... erős kifejezésekkel a *mostani élő* protestánsokat sérteni akarta volna.“ Ime a kettős élű fegyver. Egyszerre vágja a nem élő és élő protestánsokat acél pengéjével. A főpap azt hiszi, hogy a művelt világ azért háborodott fel az enciklika tartalmáért, mert abban közvetlenül a mostani protestánsok vannak megsértve. Mert reánk nézve csak nem lehet sértés az! hogy a XVI-ik század hitújítóinak „az istenük az ő hasuk“ volt, mert szerinte az egy igazság! Felsem tétélezi rólunk a főpap azt, hogy mi benünk élne a már halhatatlanná vált reformátoraink iránt olyan kegyelet érzés is, a melyet a legdúrvább szavakkal is meglehetne sérteni. S ha a püspök eddig nem tudta, úgy vegye tudomásul most azt, hogy mi nem azért haragudtunk, mert *minket* sértett meg a pápa, hanem azért, mert megsértette és meghamisította a *történeti igazságot*, megbélyegezni akarta a *dicső emlékü reformátorokat* és megbotránkozta *igazság érzékünket*. Sértésünk közvetett és közvetlen volt. De akár veszi tudomásul ezt a püspök, akár nem, az ellen már jó előre felemeljük tiltakozó szavunkat, hogy szép szavakba bújtatott „előzékenységgel“ újabb országos botrányt idézzen fel. A püspök, ki tudomást szerzett az enciklika kihirdetésének felfüggesztéséről, miben a pápa tekintélyét ezáltal sértve látja, így nyilatkozott a gyűlésen: „Nem az ellentétek felidézésére, de *félreértett* szentséges atyánk iránt való kegyeletből — az enciklikának *hiteles magyar szövegét* megküldőim majd úgy a *státus gyűlés tagjainak*, mint a *protestánsoknak*.“ (Tetszés!) Ezáltal hármas cél lesz elérve: a pápa tekintélye helyre lesz állítva, az enciklika botrány nélkül köztudomásra jut: azaz ki lesz hirdetve, a protestánsok újból kapnak egy vágást tiltakozásukra s végül az enciklika hallgatóla-

gosan közkézen fog forogni s terjesztheti büntetlenül mindenütt halált okozó mérgeét. Valóban sértőbben és energikusabban nem válaszolhatott Mailáth gróf a protestánsok tiltakozására, mint e beszéddel s abban foglalt ígéretével. S tette mindezt oly szépen, körmönfont retorikai stílusban, hogy az egész közvélemény és sajtó feltűnés nélkül tért napi rendre felette. De mi a püspök beszéde ellen felemeljük újra tiltakozó szavunkat s midőn visszaútasítjuk „nagykegyű” ígéretét, visszaútasítjuk százszorosan inkább ismételt vádjait, melyekkel — hagyományos múltjához híven — ismét vérig sértette nemcsak reformátorainkat, de közvetve elsősorban a magyarországi protestánsokat is.

Kritikus helyzet.

„Evangelikus Órállónk” f. évi 47-ik száma az ezidei egyetemes gyűlésnek lefolyását lelki szemünk előtt vázolja, melyből az újabbkori evangelikus egyháztörténelem számára is egyes életbe vágó jelenségek domborodnak ki s ezek arról tesznek tanubizonyosságot, hogy a tárgyalások hazai evang. egyházunk életfejlését éber örökdelessel kísérték.

A sisiphusi munkában, melyet az egyházegyetem végzett, elsőrendű helyet foglal el evang. iskoláink ügye, nevezetesen az egyházegyetemnek az iskolák államosításának tárgyában kimondott határozata és a Miniszternek tett azon ajánlata, hogy iskoláink a kerületek beleegyezése nélkül nem államosíthatók. (Ez a gyakorlatban eddig is így volt. Szerk.)

Igazán lélekemelő hír; evangelikus ember szíve repes az örömtől. De mi haszna? Sero post festa cantare!

Midőn annak idejében egyházunk életfejlésének ama problémája döntésre került, kell-e evangelikus iskoláink fentartására az államnak kínálkozó segélyt igénybe venni, akár a tanítói fizetés kiegészítésére, akár az ötödéves korpótlékra, vagy a legújabbban felmerült tandíjmentességre vonatkozólag, akkor lett volna helyén való, hogy az egyházegyetem bölcs providenciájában a teljes elhatározás mezejére lépett volna. Most? . . . Most biz' már megizleltük a tiltott fának gyümölcsét, factum in factum fieri non potest! Az adófizető nép már bizalmatlanul viselkedik, szabadulni kíván a terhektől, mert arra a meggyőződésre jutott, hogy nem államilag segélyezett egyházi iskoláink vannak, hanem megfordítva: *egyházilag segélyezett állami iskoláink*.

Ilyen aggasztó helyzetben mit tegyünk? Tagadhatlan tény ebben a tekintetben, hogy „a pénz hatalom” és mi iskoláinkat saját anyagi erőnkéből nem vagyunk képesek fenntartani s így nem marad más hátra, minthogy az iskoláinkat az államnak adjuk át minden terhekkal egyetemben. De most már kijózanodva és okulva — hogy animarum consensu építsük drága örökségünk, Sionunk falait és hogy összekapcsoljon minket a remény, vágy és küzdelem a szent célokért, hatványozott kedvvel és kitartással kell munkához fogunk úgy, hogy ezután egyrészt mi lelké-

szek mint katexochen hitoktatók kezünkbe vennők a hitoktatás magasztos munkáját, másrészt pedig gondoskodnánk jó katechetikai erőkről. Így talán dabit Deus his quoque finem.

Esperességi, kerületi, egyetemes gyűléseinknek minden törekvései ebben a tekintetben pusztán nemes törekvések maradnak és a mi óhajaink csak pium desiderium. Minden várakozásunkat egyedül egyházi zsinat képes kielégíteni, a veszélyek csapásait elhárítani s hazai evangelikus egyházunkat ezen kritikus helyzetben is, Istennek segítségével, valóságos Hesperidák kertjévé átalakítani.

Id. Laczkó János,
margonyai ev. lelkész.

Az adóalapi-bizottság figyelmébe!

Vettük és az érdekeltek figyelmébe hozzászólásra ajánljuk a következő sorokat:

Az adóalapi-bizottság első nagy munkája készen van, az első — csonka — ciklusra szóló segélyek meg vannak állapítva. Hogy e segélyek megállapítása nem elégitett ki minden igényt, annak igazolásul szolgáljon az a tény, hogy Órállónkban ez ügyben több, mint 30 cikk látott napvilágot, amelyeknek legnagyobb része rámutatott az adóalapi szabályrendelet hiányaira; de hogy a jelen körülmények között jobb, megfelelőbb szabályrendeletet alkotni nem lehetett, azt készséggel elismerem.

A sok cikk közül, amelyek az adóalapi szabályrendelettel foglalkoznak, a legmegszivlelendőbbnek tartom dr. Zsigmondy Jenő egy cikkének következő passzusát:

„De legyenek meggyőződve mindannyian, — akik itt-ott talán némi keserőséggel is, — a szabályrendeletben, az egyházközségek magatartásában, vagy a bizottság eljárásában látják az aránytalanság okát, hogy a mai viszonyok között jobb és igazságosabb eredményt aligha lennének képesek elérni. Vonjuk azonban le a mostani eredményekből a tanulságot a jövőre nézve és legyen gondunk arra, hogy a zsinat úgy az adózási, mint az adóalapi segélyek kérdéseit közmegelegedésre oldja meg.”

Hogy az adóalapi-bizottság a jövőben feladatát megnyugtatóbban oldhassa meg, nagyon sok adatra, nagyon sok tapasztalatra van szüksége, hogy azok felhasználásával kiformalódjék egy lehetőleg igazságos, de ugyanoly mértékben méltányos adóalapi szabályrendelet.

En is egy szerény adattal, jobban mondva indítvánnyal akarok hozzájárulni az adóalapi szabályrendelet tökéletesítéséhez.

Indítványom röviden a következő:

Tekintettel az 1907. évi XXVII. t.-c. és az 1908. évi XLVI. t.-c.-ben iskoláink részére biztosított államsegély (tanítói korpótlék, fizeteskiegészítés, tandíjváltás) elfogadásának fakultatív voltára, mondja ki az adóalapi szabályrendelet, hogy az egyes, adóalapi segélyért folyamodó egyházak adóterhéből levonandó az az összeg, amelyet a fentebb említett államsegély el nem fogadása árán maguktól mintegy visszautasítottak s csak akkor és annyiban részesüljenek adóalapi segélyben, ha adóterhük a visszautasított államsegély levonása után is meghaladja a segélyre jogosító maximális adóterhet.

Kivételt képezzenek e határozat alól azon egyházak, amelyek, noha az államsegélyt kérelmezték, azt általuk el nem hárítható okok miatt meg nem kaphatták.

Indítványomat nem óhajtom bővebben megokolni, mert természetesnek tartom, hogy aki az 1907. XXVII. t.-c. s az 1908. XLVI. t.-c.-ben biztosított segélyt nem veszi igénybe, — tehát azt a segélyt, amelylyel bizonyos, különféleképp értelmezhető és értelmezett jog feladás jár — az ne fogadja el azt az államsegélyt sem, amelynek elfogadása esetén semmiféle jogról nem kell lemondania.

Egyik kézzel büszkén verni a mellet, hogy „nem fogadom el az állam judás pénzét,“ a másikat meg az ugyancsak állami forrásból eredő, de semmiféle jog feladást nem kívánó adóalapi segély felé nyújtani, olyan eljárás, amely kevés önértetre vall s a mely eljárás enyhén szólva kijátszása az államnak, sok szegény egyház rovására.

Tehát az adóalapi segélyből, illetve adóteher bevallásból vonassék le az 1907. XXVII. és 1908. XLVI. t. cikkeiben biztosított, de el nem fogadott segély összege.

T Á R C A.

Hogyan munkál közre az egyház hathatósan a társadalom bajainak orvoslásánál?

(Püspöki kérdőpont.)

Irta: *Kiss Samu*, nagybarátfalui ev. lelkész.

Ha csak egy futó pillantást vetünk is korunk társadalmi életének jelenségeire, vallás-erkölcsi mozgalmaira, — nagyon elszomorító kép tárul szemeink elé. Mindenütt, minden téren beteges tünetek jelentkeznek. Főnt és alant egyaránt, a társadalmi osztályok minden rétegében. Valóban, mintha beteg ágya mellett állanánk, mintha egy nehéz szenvedőt látnánk magunk előtt, midőn a mai társadalomnak életét és állapotát vizsgáljuk. Az a minden téren mutatkozó léhaság, könnyelműség, érdekhajászat, önzés, kapzsiság, irigység, hazugság, rágalom, megbízhatatlanság, kétszínűség, szeretetlenség, rossz akarat és egyéb — sokaságánál fogva elő nem sorolható — erkölcsi és lelki abnormitás, mind-mind egy-egy kóros tünete társadalmunk betegségének. Az elégedetlenségnek, panasznak, kishitűségnek, közönynek, életuntságnak, kétségbeesésnek milliók és milliók ajkán felhangzó kifakadása, mind egy-egy fájó, segélyért kiáltó jajszava ennek a beteg, szenvedő társadalomnak. . . . Hol van erre a betegségre a balzsamir, hol találunk reá orvosságot?!

Oh olyanokban, akik ennek a mi beteg társadalmunknak a meggyógyításán fáradoznak, manapság nem szükködünk; százan és ezren állják körül a beteg ágyát; sűrögnek-forognak körül; tanácskoznak, konsiliumot tartanak felette: de a vélemények anyjira eltérők. Az egyik előáll kezében a szocializmus vágó késével s operációt ajánl; a másik olvasóját hozza, hányja magára a keresztet s régi divatu javasasszonyok módjára ráolvasásfélével: ceremóniákkal, böjtöléssel és bucsújárással akarja gyógyítani a beteg szervezetet. Ez körülbelül a két szélsőség. Közöttük az-

után Isten tudja, hány féle változat van még. Annyit már most is konstatálhatunk, hogy e két szélsőség közül orvosi szempontból, a józan ész szempontjából sokkal több jogosultsága van az előbbinek, mint az utóbbinak. Mert a javasasszonyok, kuruzsiások, hókus-pókuszok, Mária-megjelenések babonás korszakán ma már — hála Istennek! — túl vagyunk. Az elsónél azonban nagyon fontolóra kell venni azt, hogy szükség van-e az operációra; és ha igen: milyen operációra? Mert egy elhibázott, súlyos természetű műtét a kívánt gyógyulás helyett igen sokszor halált okozhat . . .

A szakavatott orvos a betegség meggyógyításánál nem a külső tünetek elhárítására, hanem az azokat előidéző oknak a megszüntetésére törekszik. Mert a tünetnek, az okozatnak megszűnését csak akkor várhatom, ha az okot előzőleg megszüntetem. Örök igazság van a költőnek abban a mondásában: „A gaz lenyesve csak bujább lesz, irtani kell gyökerestül a bűnt.“ A társadalmi bajok orvoslásánál is a gyökert kell kiirtanunk, az okot kell megszüntetnünk, akkor azután maguktól megszűnnek az okozatok. Mielőtt a társadalmi bajok ellen a receptet tehát megírtnók, illetőleg megírhatnók, azt kell kikutatnunk, hogy a főntebb már elősorolt külső, beteges tüneteknek mi a tulajdonképeni oka?

Valamely betegség megállapításánál és kigyógyításánál mindig két főok jöhet tekintetbe: egy objektív és egy szubjektív ok. Az objektív, a tárgyi ok maga a kárt okozó bacillus; a szubjektív pedig az iránta hajlammal bíró szervezet. E két ok közül a betegség elhárításánál és illetve gyógyításánál a szubjektív oknak a megszüntetése a fontosabb és sokszor az egyedüli fontosságú. Mert akárhány betegség van, amelynek bacillusait megölni, sőt felismerni sem tudjuk, amely ellen tehát csak úgy védekezhetünk, ha a szervezetet annyira erősítjük, hogy a kórt okozó baktériumoknak képes legyen ellentállani. A társadalmi bajokkal is így vagyunk. Az azokat előidéző bacillusokat megszüntetni, kipusztítani nem sikerül. Az ellenük irányuló védekezés e szerint csak abból állhat, hogy a társadalomnak szervezetét annyira erősítsük, hogy ne inklináljon irántuk. Szóval a szubjektív okot kell megszüntetnünk. Az a fő kérdés ennél fogva, hogy a már érintett társadalmi visszás állapotoknak, bajoknak mi a szubjektív, vagyis alanyi, lélektani oka?!

Hogy e kérdésre megfelelhessünk, azt kell figyelemmel kísérnünk, hogy hol és kik körében fordulnak elő főképen azok a társadalmi ferdeségek, beteges tünetek. A tapasztalás arról győz meg, hogy leginkább azoknál, akiknek szívében a vallásos eszmék és érzések bármilyen ok miatt elhaltak. Míg ott, ahol a szívekben élő hit uralkodik, semmiféle kóros, rendellenes tüneteket nem találunk. Hjah, amint a természetben normális viszonyok között légüres tér nem képzelhető, úgy nem képzelhető el üresen a szellemi világban a szív sem. Akinek szívéből az élő hit hiányzik, az annak a helyére szinte a levegővel szivja be magába a veszedelmes, káros bacillusokat. . . . Tehát a társadalmi bajoknak szubjektív oka szerintem az élő hitnek a hiánya. Ehhez azután járulhat és járul is rendszerint egyéb fontos ok még, amínthogy a legtöbb betegség keletkezése is igen sokszor nem csupán egy okra vezethető vissza. De annyi bizonyos, hogy az alapok mégis az élő hitnek hiányában keresendő.

Az oknak e vallás-erkölcsi mivoltából természetesen keletkezik, hogy a társadalmi bajok orvos-

lásánál a multakhoz hasonlóan jelentékeny feladat vár az egyházra. Sőt amennyiben az élő hit hiánya e bajoknak az alapoka, annyiban az egyházra az alapozó, az alapvető munka vár. De persze az egyház munkája magában véve teljes eredményre, teljes gyógyuláshoz nem fog vezetni. Mert hiszen, mint mondtuk, amaz alapokon kívül más okai is vannak még a társadalmi bajoknak. Oly okai, melyeknek a megszüntetése már nem annyira az egyháznak, mint inkább más tényezőknek a hatáskörébe tartozik. Ilyen legszámottevőbb, legagilisabb és legnagyobb horderejű tényező a szocializmus. Meg vagyok győződve, hogy a szocializmus ezen a téren igen nagy és kiváló szerepre van hivatva. Éppen ezért az egyháznak a szocializmustól idegenkednie, mereven elzárkóznia nem szabad. De viszont a szocializmus is teljes mértékben reáshorol az egyháznak a támogatására. Amíg ezt a kölcsönhatást egyház és szocializmus át nem érti, addig társadalmi életünkben lényeges változás, javulás nem várható. Sőt ha a szocializmus elszakad az egyháztól és hozzá még egyházellenes, mi több: vallásellenes állást foglal el, akkor a helyett, hogy javítana, gyógyítana, inkább kárt és nagyobb zavarokat okoz. Amint ezt napjainkban oly gyakran észlelhetjük. Oka ennek, hogy az alapok figyelembe vétele nélkül akarja a többi okokat megszüntetni s közvetve a társadalmi bajokat meggyógyítani. Mintha csak valaki fundamentum nélkül, homokra akarna építeni! Bolond embernek mondja az Ilyet az Úr: mert „eljő az eső, eljönnek a szelek, megütköznek a házból és elromlik és annak romlása lesz nagy (Máté 7. 27). Egészen így a szocializmus. Nemes cél vezet: építeni akar; de az épülő felben levő s minduntalan összeomló háznak manapság úgyszólván még csak a recsegését, ropogását s az általa megsebesített és romjai alá temetett egyéneknek a siránkozását, panaszát, vádolását halljuk. És ez így lesz a szocializmusnak sok nemes eszméje s életre való célja mellett is mindaddig, míg eszékelt nem változtat! míg — esetleg még egy csomó kudarc után — reá nem talál az igazi fundamentumra, az élő hitnek a kösziklájára; vagyis míg a társadalmi bajoknak igazi alap-okát fel nem ismeri. Természetes ennek következtében, hogy nem vezetne sikerre az általa annyira sürgetett és javasolt operáció sem. Mert igaz ugyan, hogy társadalmunk nagy beteg és egy-egy mütét, egy radikális új reformáció nagyon ráférne, de ehhez az operációhoz aztán egy új Lutherre, mondjuk: egy szocialista Lutherre volna szükség. Ezt az operációt a szocializmus egyelőre nem végezheti el, mert a betegség alap-okát félreismervén, a kóros anyagokkal együtt a hitet, a vallásos érzést is ki akarja égetni, vágni a társadalom szervezetéből; a mi- nek az eredménye pedig az lenne, hogy elmondhatnók, amint többször lehet olvasni az újságokban: „a mütét sikerült, de a beteg meghalt.“

(Folyt. köv.)

BELÉLET.

Fejes István püspök. A tiszáninneni reformá-
tus egyházkerületben nov. 22-én hontották fel az egy-
házközségeknek és autonóm intézetnek a dr. Kun
Bertalan halálával megüresedett püspöki szék betöl-
tésére összegyűlt szavazatait Révész Kálmán espe-
res és Metzner Béla egyházmegyei gondnok
elnöklete alatt Sárospatakon. A beérkezett szavaza-

tokból a két kiváló és érdemes pályázó közül Fejes
István sátoraljaujhelyi lelkész és tb. esperes 227 sza-
vazatot, dr. Tüdös István miskolci lelkész és esperes
pedig 138 szavazatot kapott. Az erős, de méltóság-
teljes küzdelemből tehát Fejes István került ki győz-
tesen. Fejes István, a megválasztott új püspök, az
egyházkerület közgyűléseinek, a tanácskozásokban
valé részvételével és irányító hozzászólásaival eddig
is egyik vezérférfia volt s különösen dr. Kun Bertalan
gyöngékedése idején az egyházkerület papsága nagy-
eszű vezérét tisztelte benne. Az új főpásztort tekin-
tetel arra, hogy a püspöki működés megkezdése sür-
gős szüksége a kerületnek, mielőbb beiktatják díszes
hivatalába.

A zsegyei egyház örömnépe. Szerény,
de annál bensőségteljesebb ünnepe volt a zsegyei
(Sáros m.) egyháznak. F. évi október 30-án templomát,
amely az archeologusok állítása szerint 600—700 éves
lehet, alaposan renováltatta, új boltivezettel látta el,
bádoggal fedette s új — díszes orgonával szerelte
fel mintegy 10000 korona költséggel. Mindez ered-
ménye a hívek áldozatkészségének, a főesperes-lel-
kész áldásos működésének, aki a fiatalabb felügyelői
gárda egyik legbuzgóbb és fáradságot nem ismerő
tagjával: Szentiványi József kissárosi földbirtokossal
karöltve munkálkodik az Úrnak ezen kedves szölejé-
ben. Az ünnepélyen tömve volt a templom. Az oltári
szolgálatot maga a főesperes végezte, a felavatást
püspöki megbizásból Szlabey Mátvás bátfai lelkész,
aki az áldást is adta, a szószei beszédet pedig Halmi
Aladár lapsi lelkész tartotta. Megemléstésre méltó,
hogy egy hívő elhunyt leányának emlékére több mint
300 korona árán egy szép csillárt ajándékozott. Isteni
tisztelt után gazdag lakoma volt a Jánosi lelkületű
főesperes vendégszerető házában. Isten éltesse sokáig
a hűhót nem kereső, de annál hatékonyabb zsegyei
egyházi vezéreket!

Halmi.

Nyíregyháza. A templom belső berendezési
munkálatai annyira előrehaladtak, hogy advent IV. va-
sárnapján az egyház fel fogja avatni új díszbe öltö-
zött és — szakértők állítása szerint párját ritkító
műziséssel — újonnan berendezett templomát. — *Val-
lásos estélyetnek* ez évi sorozatát advent III. vasárnap-
ján nyitja meg az egyház. A program eddigé meg-
állapított pontjai: Geduly H. mondja a megnyitó be-
szédet, dr. Radó Endre főgimn. tanár vetített képek
bemutatása kapcsán ismerteti a szentföld geográfiai
nevezetességeit, Zsák Endre vezetése alatt énekel az
alkalmi férfikar, egy theologus szavall, a gyülekezet
kezdő és befejező chorált énekel. — *A szabolcsi mis-
sió* Nyíregyháza központtal immár a szervezés stádi-
umába lépett. *Harsányi István* eddigi hernádvécsei
lelkész vállalkozott az apostoli munka teljesítésére.
Kisvárdán és Nyírbátorban már meg is szervezte a
központokat és mindkét helyen örömteli, lelkes fogad-
tatásban volt része. Az Úr legjobb áldása kísé-
rerék lelkésztestvérünket nagy testi és szellemi ener-
giát kívánó, de gyönyörű, áldásos hivatásában.

Hymen. Krupecz Etelkát, Krupecz István hont-
udvarnoki lelkész-alesperes, lapunk érdemes munka-
társa leányát eljegyezte Ailer Dani Gyomáról. A leg-
jobb áldást kívánjuk a szívek e szép frigyére. —
Malovetzký János restéri lelkész f. hó 26-án esküdt
örök hűséget Barzó István tekintélyes nyíregyházi pol-
pár leányának Marcsának. A fiatal párhoz Terray
Gyula gömri főesperes intézett lélekemelő beszédet.
Tartós boldogságot kívánunk nekik!

Hálaünnep. A pozsonyi ág. hitv. evang. liceum 1910. évi november hó 30-án délelőtt 10 órakor a tanintézet jótévedőinek emlékére hálaünnepet rendezett a következő műsorral: 1. Akik engemet szeretnek. Korál. Énekl. a vegyeskar. 2. Thaly Kálmán. Irta Albert József. Szavalja Scherer János VIII. o. t. 3. Thaly Kálmán emlékezete. Ünnepi beszéd. Mondja Stromszky Andor VIII. o. t. 4. Rákóczy-elégia. Szent-Gály Gyulától. Hegedűn előadja Takács Jenő VII. o. t., zongorán kíséri Cserhádi Jenő VII. o. t. 5. A 103. zsoltár. Stein Károlytól. Énekl. a férfikar. 6. Itélet. Györi Ilonától. Szavalja Gömöri Győző VII. o. t. 7. Intermezzo, Mascagni Paraszttbecsület című dalművéből. Előadja a zeneegyesület, zongorán kíséri Wix Ernő VIII. o. t., harmoniumon Müller Béla IV. o. t. 8. Jótévedők. Pályadíjat nyert alkalmi költemény. Irta és szavalja Krásméry István VIII. o. t. 9. Himnusz. Gluck Kristóf Ifigenia Tauriszban című dalművéből. Énekl. a vegyeskar.

Köszönet. Ntű Veres József esperes, a lelkész-fiúk segélyző-intézetének elnöke, a mérsékelt vasuti jegyek után befolyt összegből 24 koronát volt szives a fenti intézet javára adományozni. Fogadja ezért az isméteive tanusított jóindulatáért az intézet szives köszönetét. Orosháza, november 25. *Okályi Adolf*, intézeti ügyvivő.

Lelkészwálasztás. A tállyai ev. egyház nov. 27-én tartott közgyűlésében Varsányi Mátyás újpesti segédlelkész választotta meg öt pályázó közül a papjává. Isten áldása kísérje az új lelkészt e sok bajjal küzdő egyházban új munkakörében.

Felügyelőválasztás. A boldogult Gresch Ágost helyére Mayer Ármin takarékp. igazgató lett egyhangúlag megválasztva egyházfelügyelőnek Szepeshélan.

A löcsei estély. Az „Eperjesi Lapok“ írja: Az eperjesi evang. Theologiai Otthon theol. és jogakad. ifjúsága nov. 12-ikén dr. Szlávik Mátyás felügyelőtanár vezetése mellett Löcsein, a városi vendéglő nagytermében saját pénztára javára úgy anyagi, de különösen erkölcsi tekintetben fényesen sikerült irodalmi estélyt rendezett. Ott volt a löcsei intelligencia színe-java: a főispán, alispán, vármegye, törvényszék, bíróság, több városi tisztviselő, a középiskolák tanár-kara, Jurkovichs Emil tankerületi főigazgató, a felsőbb leányiskola tanárkara és érettebb ifjúsága és az ezredessel élén majdnem az egész katonatisztikar. Az estély bevétele meghaladta a 400 kor.-t, amelyből 150 kor. maradt az Otthon céljaira. Az estély műsora a következő volt: 1. „Viharban“, Dürner-től. Énekelte az alkalmi kar Egyed Aladár vezetésével. 2. „Csáki Lóra“, Dengi L.-től. Szavalta Klaniczay Gy. 3. „A három világvallásról.“ Ismertette dr. Szlávik Mátyás. 4. Kuruc-dalok, Szent-Gály Gy.-től. Énekelte az alkalmi kar. Egyed Aladár vezetésével. 5. Magyar dal. Szövegét írta Heródek S., zenéjét szerezte Kerner J. Előadta Matyuga K., zongorán kísérté Egyed A közben előforduló tenor-solót énekelte Fábry A., a bariton-solót Krásméry Gy. 6. „Dalosok indulója“. Énekelte az alkalmi vegyeskar, Rátz V. löcsei tanító vezetésével, mely utóbbiban húsz löcsei hölgy szerepelt. A műsor minden egyes pontja általános tetszéssel találkozott. Úgy Klaniczay jh. és Matyuga K. theol. gyönyörű szavala, mint az alkalmi és vegyeskarnak művészi összhangzattal előadott dalai valószággal felvilányozták a löcsei közönséget. Egyed A. karmester általános elismerésben részesült. A közön-

ség lelkes tapsaira Bartovics V. jh. tárogatón mutatott be pár mélabús és lelkes kurucdalt Egyed A. zongora-kíséréte mellett és utóbbi még külön saját szerzeményű zongoradarabokat is adott elő. Nem kevésbé tetszett az alkalmi vegyeskar ritka összhangzatos indulója is, amelyben a löcsei hölgyek is szerepeltek. A vezető-tanár előadása a budhizmus, muhamedanizmus és a keresztyénség világvallásainak alapítóiról, koráról és tanrendszeréről szólott s nagy érdeklődés kísérte. Az estélyt a késő reggeli órákig táncmulatság követte. Az eperjesi vendégek magánházaknál voltak ellátva. Az estélyre a termet Löcse városának tanácsa ingyen engedte át, Smergl ingyen fát adott s a villamos-társaság mérsékelt áron áramot. Másnapon, vasárnapon, az ev. templomban Heinz L. III. éves theol. és nagy hívő közönség jelenlétében nagy hatású egyházi beszédet mondott. A begyűlt offertórium, 30 korona szintén az Otthonnak szót. Az eperjesi vendégek megtekintették a löcsei városházát, annak tanulságos múzeumát, a XV. századbeli kath. templomot, a Thurzó-házat és a löcsei fehér asszonyt. A közönség Löcse városának ev. társadalmá adta a vendégeknek. Az estély előkészítésében és fényes anyagi és erkölcsi sikerében, éltető lelke és mozgató ereje: Egyed A. mellett legnagyobb része van Ilgen Antal löcsei ev. lelkésznek. A vendégek a legkedvesebb emlékekkel és jól eső érzettel hagyták el a délutáni gyorsvonattal Löcse városát s annak finom ízlésű, nemesen gondolkozó és áldozatkész művelt közönségét.

Felügyelőválasztás. Késmárkról vettük és az illetékes körök figyelmébe ajánljuk a következő sorokat: A késmárki ág. h. ev. egyház dr. Tátray Gergely kiérdemült egyházfelügyelő helyére még 1909. évi december hó 12-én Karátsony Zsigmond lic. igazgatót választotta meg egyházfelügyelőjének Belóczy Sándor áll. keresk. isk. igazgatóval szemben. A kisebbségben maradt párt összeférhetlenséget hozva fel okul, a választást megfélebbzte. A tátraaljai esperesség törvényszéke dr. Lersch Kornél és Székely Gyula elnökie alatt november hó 17-én hosszas tárgyalás után megerősítette a választást, mely ítéletet azonban a Belóczy-párt az egyházkerületnél megfélebbzte. Így tehát most a kerület van hivatva a fontos elvi kérdésben dönten. Amily örvendetes volt, hogy az egyház bizalmával az iskola s az egyház község között lévő szoros kapocs szilárdítását s erősítését célozta, ép annyira károsan hatott az a tény, hogy az esperességi törvényszék ítéletére oly sokáig kellett várni, holott köztudomású volt, hogy az esperességi törvényszék ítélete amúgy sem fogja véglegesen megoldani a kérdést. Kívánatos volna tehát, hogy a kerület mielőbb gondoskodjék a kérdés helyes s az egyház békéjét helyreállító, megnyugtató megoldásán, mert a hosszas halogatás nem lesz üdvére, hanem határozott kárára az egyháznak.

Békécsaba Az egyház életében jelentős mozzanatok merülnek fel. Megválasztották az új felügyelőt, dr. Zsilinszky Endre személyében, aki f. hó 24-én tartott székfoglalójában az egyházi életre döntő jelentőségű programm hívének vallotta magát. Decentralisálni kívánja a nagy egyház közigazgatását a négy kerületre, mindenik kerület számára külön templomról kíván gondoskodni és céljául tűzte ki a hitélet fejlesztését és az egyházi javak célszerű kezelését. — Egyébként az ottani egyház most készülődik a pres-

byter-választásra, amelyet Achim András socialista pártvezér okvetetlenkedése tett izgalmassá. A négy kerületben az egyház az iskolák élére külön-külön igazgató-tanítót helyezett. — Január 7-én pedig megtartják a lutheránus — bált. — Kívánatos volna, hogy a nagy egyház kiváló új világi vezérének erélyes tevékenysége révén végre már a zavartalan, békés fejlődés napjait láthatná.

Reversális statisztika. A m. kir. központi statisztikai hivatal havi közleményei szerint a gyermekek vallására vonatkozólag kötött meggyezéseknél az ág. hitv. ev. egyház vesztesége július havában 11, a ref. egyház vesztesége 45; augusztus havában az ev. egyház vesztesége 27, a ref. egyház vesztesége 14; szeptember havában az ev. egyház vesztesége 48, a ref. egyház vesztesége 38. Kassa, *Homola István* ev. lelkész.

Óvás. A n.-váradai rendőrség e napokban tartóztatott le egy álitólagos Schmid nevű nyelvtanárt, ki — amint mondja — kath. papi állását elhagyva, egyházunkba tért. Előkelő evang. egyénektől (Zsilinszky Mihály, Molnár Viktor, Raffay Sándor stb.) ajánló leveleket nyerve, lelkésztestvéreinket s híveinket zsarolta, nagy rábeszélő tehetsége alapján, úgy látszik, nem éppen eredménytelenül, mert pár éve él már ilyen módon közöttünk s egyházi dolgainkban jártas. Óva intem lelkész testvéreimet tőle, mert ha kiszabadul, valószínűleg ismét megkezdí ez életmódját, de óvaintem azért is, hogy ajánló leveleket vagy ne adjanak senkinek, vagy csak ha teljes biztosságot szereztek az illető személyiségéről. A fent nevezettől levő (eredeti s hiteles) ajánló levelek elkobozására nézve megtettem a lépéseket. *Matherny Imre.*

Értesítés. Nagytiszteletű tisztárs urak! Szíves tudomásukra hozom, hogy a torzsai ág. hitv. ev. árva- és szeretetházban (Konfirmándus otthon) a konfirmándusok oktatása 1911. évi január hó 2-án veszi kezdetét s hogy a már gondozás alatt álló 18 árvagyermek mellé *házunk bármely vidékéről* még 12 oly ág. h. ev. gyermek vétetik fel, a kik a szörvényben temptomtól és iskolától távol lakván kello vallásoktatásban nem részesülhetnek. A gyermekek méltányos ellátási díj ellenében, igazolt vagyontalanság esetén pedig, *teljesen díjtalanul* fogadtatnak be az intézetbe, ahol tartózkodásuk alatt testileg és lelkileg gondozva lesznek s vallásoktatásban mindaddig részesíttetnek, míg meg nem konfirmáltatnak. Jelentkezések 1910. évi december hó 20-ig az alulírott elnökhöz nyújtandók be. Torzsán, 1910. november hó 20-án. *Famler Gusztáv Adolf*, a torzsai ág. h. ev. árva- és szeretetház elnöke.

IRODALOM.

„**Harangszó**“ címen a dunántúli egyházkerületi evangélikumi egyesület Kapi Béla körmenői lelkész szerkesztésében egy, minden második vasárnapon megjelenő vallásos néplapot indított meg, a melynek immár harmadik száma is megjelent. Konstátálhatjuk, még pedig benépszerűen, hogy a lap *határozott nyereség* népies vallásos irodalmunkra nézve. Ugy vallásérkölesi, komoly irányú, egyszerű, érthető, népies kifejezés móddal megírt része, mint főként az „Ország Világ“ feliratot viselő, a közel és távol világ legfontosabb eseményeitől tömör összefoglalásban tájékoztató része gondos szerkesztői munka igen értékes eredménye. Ha ezen a nyomon halad, nemsokára lézagpótlóvá küzdí tel magát és — igazság érzetünk nem engedí elfojtani ezt az észrevételt — erős

versenyársává lesz az „Evang Családi Lapnak.“ — A legszívesebben üdvözöljük tehát a „Harangszót“ s kívánjuk, hogy hangja messzire elhalljék a magyar glóbus földjének mennél több evangélikus hajlékába. Lelkésztestvéreink határozott szolgálatot tesznek terjesztésével az evangélium ügyének. Előfizetési ára 1-60 fillér egy evre. Megrendelhető a szerkesztőnél.

Protestáns papok és hitoktatók zsebnaptára. III. évf. Vértési Zoltán lelkésztestvéreink immár az 1911-ik évre is kibocsátotta derék zsebnaptárát. És hozzátehetjük, ez a kiadás még tökéletesebb, céltulatosabb van összeállítva, mint a külföldben eddig is igen jól használható I. és II. évfolyam. A rovatok más, könnyebben áttekinthető, logikusabban csoportosított elhelyezést kaptak és főként az „Utasítás“ és a „Törvények és rendeletek tára“ a lelkészi gyakorlat szempontjából igen sok fontos utbaigazító részletet tartalmaz. Külső csin, tetszetős, alkalmas forma és gazdag tartalom képezi kiemelkedő vonását a derék vállalatnak, amelyet szintén melegen ajánlunk a lelkésztestvérek és hitoktatók figyelmébe. Ára 1-20 fill. Megrendelhető a szerkesztőnél Magyarbólyon.

Hirdetések és pályázatok.

Pályázat.

Segédlelkézt keresek német nyelvű gyülekezet-hez, aki némileg a tót nyelvben is jártas. Fizetési feltételek meggyezés szerint.

Hollódomnicz (Szepes m.)

2-1

Ritter István,
ev. lelkész.

Pályázat vallástanári állásra.

A szarvasi államilag segélyezett ág. hitv. ev. főgimnáziumban megüresedett vallástanári állásra pályázatot hirdetek.

Ez állás javadalmazása havi előleges részletekben fizetendő évi 2800 korona törzsfizetés, 500 korona lakáspénz és öt 200 koronás ötödéves korpótlék. A törzsfizetés a törvényben megszabott időközökben és módon a megfelelő állami személyi pótlékkal emelkedik. A felügyelő-bizottság határozata folytán ki látásba helyezem az előző szolgálati évekből bizonyos számú éveknél a korpótlék tekintetében való beszámítását.

A megválasztott vallástanár jogosított és kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t.-c. alapján létesített országos tanári nyugdíjintézetnek. A két százalék nyugdíjilleték fizetése öt terheli.

Pályázhatnak lelkészi oklevéllel bíró ág. hitv. ev. tanfériak, lelkészek és segédlelkészek.

A megválasztott tartozik állását megválasztásának jogerőssé váltá után elfoglalni.

A pályázók a szarvasi ág. hitv. ev. főgimn. felügyelő-bizottsághoz intézett s az életkort, vallást, végzett tanulmányokat, eddigi szolgálatokat, katonakötelezettségi viszonyokat s egészségi állapotot fel tüntető okiratokkal felszerelt kérvényüket alólírotthoz folyó évi december hó 7-ig bezárólag küldjék be.

Szarvason, 1910. november 15.

Haviár Dani,
főgimn. felügyelő.

2-2

Pályázat.

A hegyaljai egyházmegyébe kebelezett hernád-vecsei ág. hitv. ev. egyházközség lelkési hivatala lemondás folytán megüresedvén, arra pályázat hirdetetik.

Szolgálati nyelv: magyar.

Javadalmazás: 4 szobás lakás a hozzá tartozó melléképületekkel. Két kert használata. Készpénz az egyház pénztárából 200, azaz kettőszáz kor. félévi részletekben. 8, azaz nyolc kat. hold szántóföld. Munkaváltság címén 80, azaz nyolcvan kor. UrvacSORAI bor egyenértékeül 40 (negyven) kor. Párbér címén: minden egész telkes gazdától 4 (négy) véka gabona (rozs), 2 (kettő) véka búza és $\frac{1}{2}$ (fél) véka bab vagy lencse. \bar{A} fél, illetve negyed telkesek ennek arányában, — a zsellérek pedig egy véka rozsot fizetnek. A hernádvecsei ref. fiókegyháztól 10 (tiz) kor. és egy régi köből búza. Stóla: keresztelésért avatással együtt 2 (kettő) kor., temetésért beszéddel 6 (hat) kor., imával 2 (kettő) kor., hirdetésért 2 (kettő) kor., hirdetés és esketésért 6 (hat) kor., menyasszonyi avatásért 2 (kettő) kor., anyakönyvi kivonatokért 2 (kettő) kor., családi értesítőért 4 (négy) kor. Offertorium: karácsony, húsvét és pünkösd első napjain és UrvacSORA osztáskor teljes egészében. Kongrua: 1533 (Egyszerötsházharminchárom) kor. 04 fillér. Vallásantításért tiszteletdíj az államtól.

A kellően felszerelt írásbeli pályázat az alúlr

főespereshez Ózd (Borsod-megye) 1910. évi december 18-ig nyújtandó be.

Ózd és Miskolc, 1910. november 22.

Turóczy Pál,
főesperes.

Radvány István,
egyh. felügyelő.

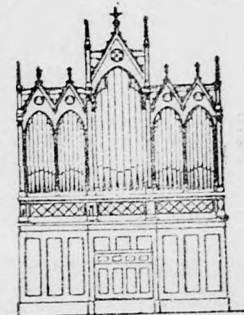
Orgonaépítési műintézet

Rieger Otto

hazánk legnagyobb orgonájának (a király orgonájának a koronázási templomban) alkotója, villamos gépekkel berendezett cs. és kir. udvari orgonagyára

Budapest, VII., Garay utca 48.

Cs. és kir. udvari szállító, a Ferenc József-rend lovagja. A párisi, bécsi, stb. kiállításokon kitüntetve. — Kedvező fizetési feltételek mellett kiváló tiszta légnyomású csőrendszerű (pneumatikai) tartós, nemeshangu orgonákat szállít. 38 év óta 1600 orgonát — köztük a király orgonáját, amely mű 80 változatú és villanyerőre van berendezve — szállított. — Mindennemű orgonajavításokat és hangolásokat lelkiismeretes pontossággal fejejt.

Tervezeteket és mintarajzokat kívánatra díjmentesen küld.

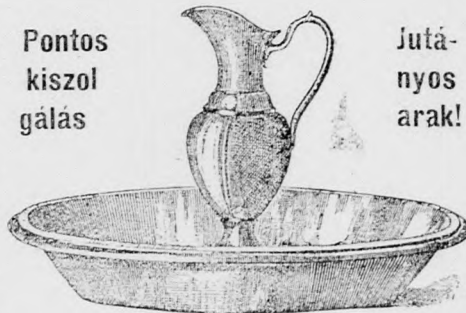
Pontos és legjobb :: **ÓRÁK** 5 évi jótállás mellett!

Egyházi szentedények, úrvacsora-kelyhek, keresztelő-kannák és medencék, borkancsók.

Arany és ezüst ékszerek, evő-eszközök, china-ezüst disztárgyak részletfizetésre is.

Pontos kiszolgálás

Jutányos arak!

POLGÁR KÁLMÁN

műorás és ékszerész, az ev. ref. egyházak szállítója,

BUDAPEST, VII. Erzsébet-körút 29.

Javításokra s vidéki megrendelésekre különös gondot fordítok. Arjegyzék 2000 rajzzal ingyen és bérmentve.

100—30